

YEMEKLİK TANE BAKLAGİLLERDE TANE

Yemeklik tane baklagillerde tane, meyvenin içinde olup, *“göbek bağı”* ile bağlıdır.

Bitkiye gelen tüm besin maddeleri bu bağ ile taneye taşınır.

Taneler; renk, büyüklük ve şekil bakımından cins, tür, çeşit ve çevre koşullarına göre değişiklik gösterir.

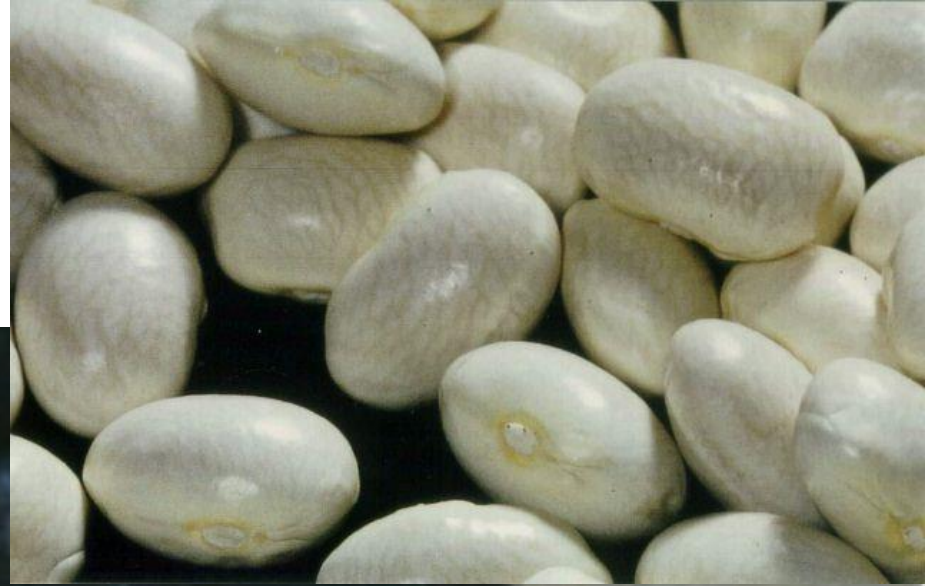
Renkleri beyaz'dan kırmızı ve siyah'a; 1000 tane ağırlıkları (20 – 22) g'dan (1500 – 1800) g'a; şekilleri ise yassı diskten, yuvarlak ve dikdörtgen prizmaya kadar değişir.

Bakla

Fasulye

Nohut

Nohut tanesi

Mercimek

Bezelye

Bezelye

Bezelye

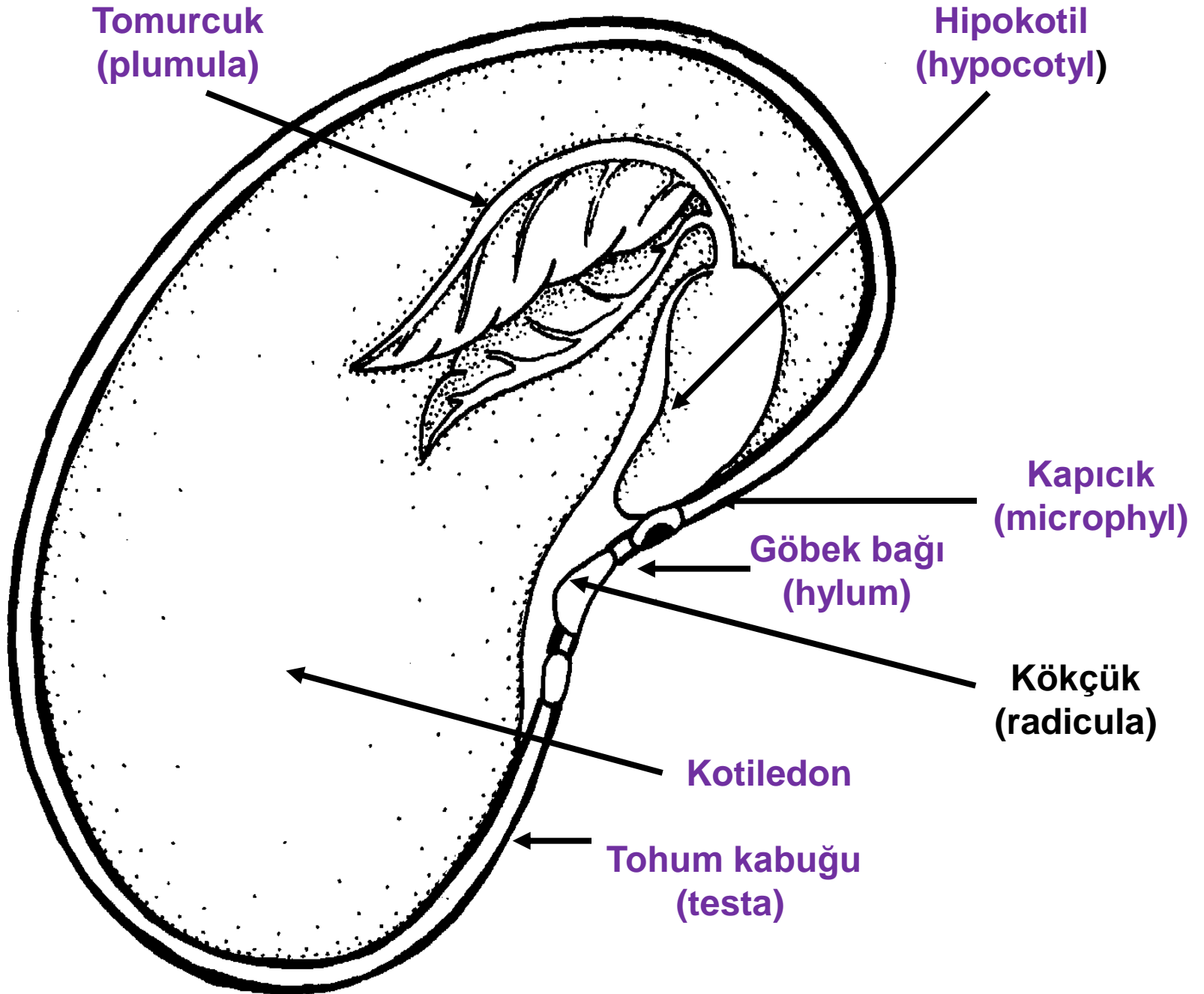

Bezelye

Börölce

Sekil 1. Fasulye tanesinin kısımları (tek kotiledon)

YEMEKLİK (TANE) BAKLAGİL TANESİ

- ✓ **A- Tane (Tohum) kabuğu**
- ✓ **B- Kotiledonlar**
- ✓ **C- Embriyo** olarak üçe ayrılır.

A) Tane (Tohum) kabuğu

Kotiledonlar ve embriyonun etrafını sarar; sadece tohum kabuğundan (testadan) ibarettir.

Tohum kabuğu kalınlığı, yapı ve rengi; cins, tür, çeşit ve çevre koşullarına göre değişir.

Tohum kabuğunun üzerinde görülen ve meyve kabuğuna bağlandığı kısmın tanedeki kalıntısı, **göbek bağı** (*hylum*), bulunur.

Çiçek tozu çim borusunun yumurtalıktan içeriye girdiği kısmın, tane kabuğu üzerindeki kalıntısı, **kapıcık** (*microphyl*), bulunur.

- **B) Kotiledonlar**

Bu kısımda besin maddeleri depolanır. Tüm YTB cinslerinde, tıpkı tahıllardaki gibi endosperm'in görevini ve ödevini üstlenen (çeşitli besin maddelerinin depolandığı) iki tane *kotiledon* (*çim yaprağı*) vardır. Bunlar, besin maddelerince (yağ, karbonhidrat ve özellikle de protein) oldukça zengindir.

- **C) Embriyo**

Tane'de yeni bitkiyi oluşturacak ve bitkinin küçük bir taslağının saklandığı yapı olup; iki kotiledon yaprağı arasındadır. Bu organ, çimlenmeden sonra toprak üstü organlarını verecek **gövde taslağı** (*plumula*), **sapçık** (*hypocotyl*) ile toprak altı organlarını oluşturacak **kökcük** (*radicula*)'den meydana gelir.

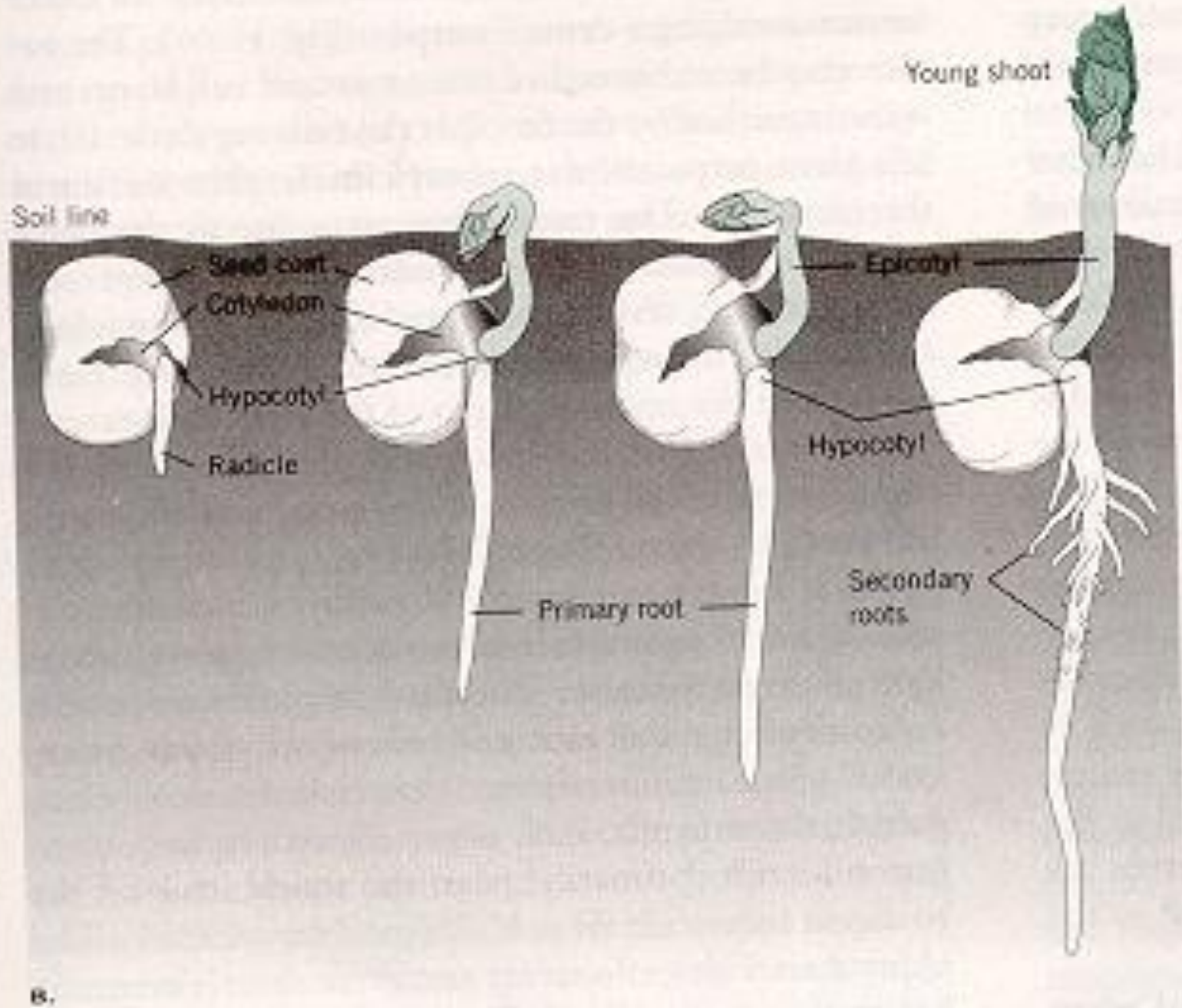

- Normal koşullarda imlenirken, ilk kkuk uyanır ve tane kabuğunu delerek dışarı çıkar. Ardından, çok kısa bir zaman farkı ile, *plumula (tomurcuk)* ıkar.
- Yemeklik tane baklagillerin çimlenmesinde embriyodaki **hypocotyl** veya **epycotyl** organları etkili olabilir. Buna göre de, çimlenme **hypogeal** ve **epigeal** olarak ikiye ayrılır.
- **Hypogeal imlenme:** imlenmede etkili olan hipokotil hızla gelişir, ancak bitkide kotiledon yaprakları büyük olduklarından bu yapılar yukarıya doğru çekilip taşınamadığı için, çimlenme sonunda **hypocotyl** organı deve boynu şeklinde kıvrılarak toprağın yüzeyine çıkar.
rnek: Fasülye

Oysa ki; çimlenmenin ilk devresinde **epikotil** etkili ise; (bu yapı embriyonun kotiledonlara tutunduğu kısmın üstünde olduğundan) bu kez plumula yukarı doğru ilerlerken, kotiledonlar yüzeye çıkmadan toprak altında kalır ki, bu tip çimlenmeye de **Epigeal çimlenme** denilir.

Örnek: Bakla, bezelye, nohut, mercimek

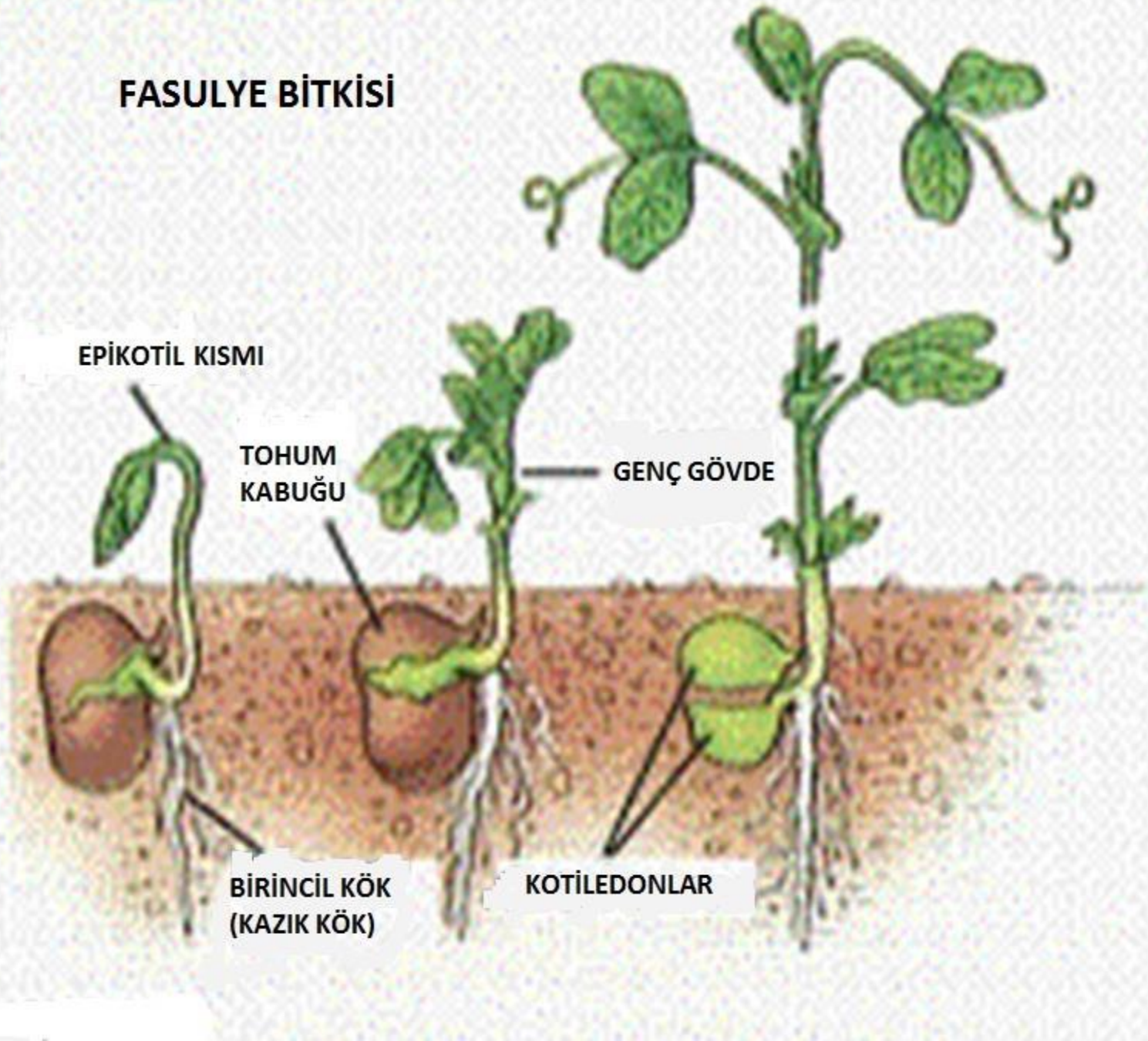

8.

Hipogeaal çimlenme

FASULYE BİTKİSİ

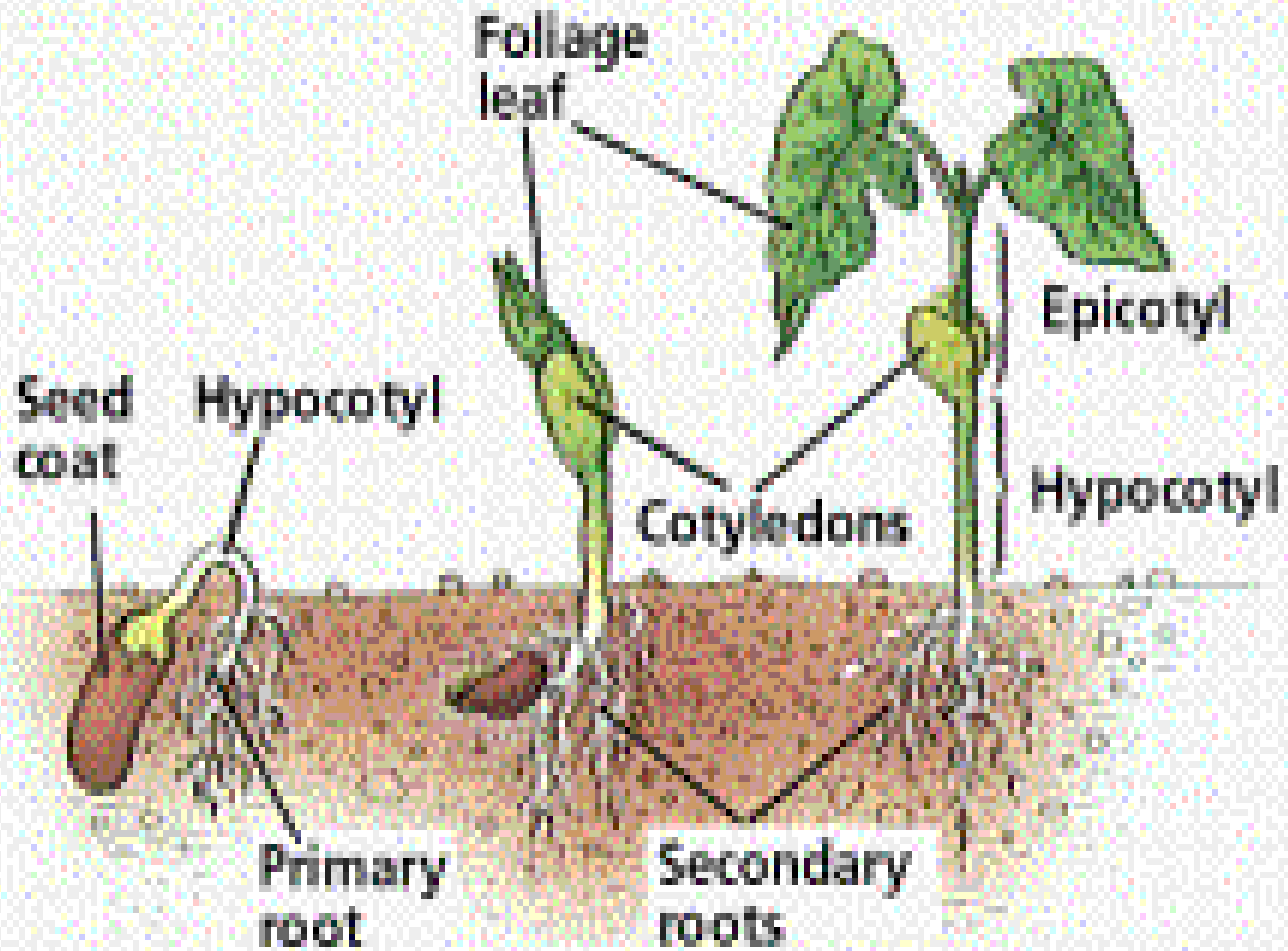

Figure 33.27(2)

***Epigeal* çimlenme**

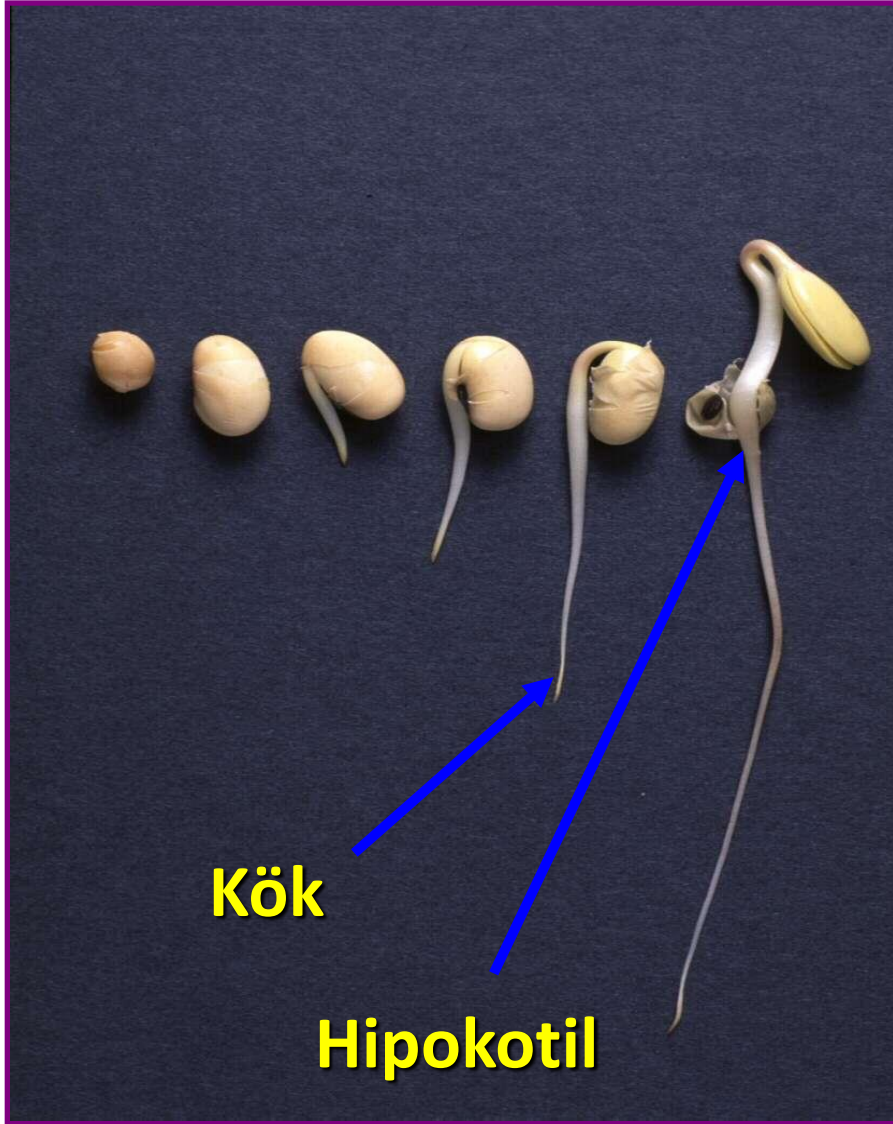
Epigeal çimlenme

Epigeal çimlenme

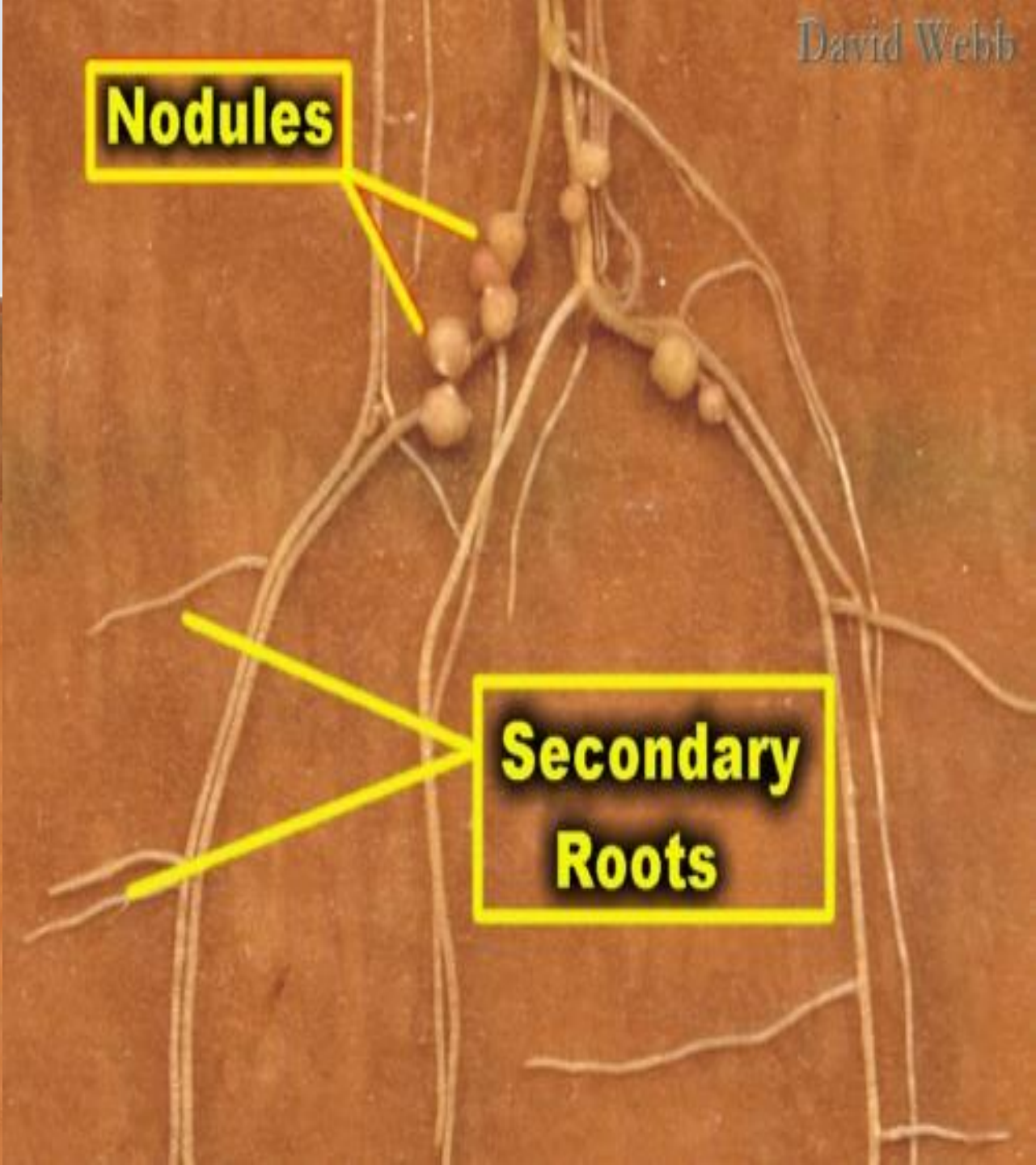
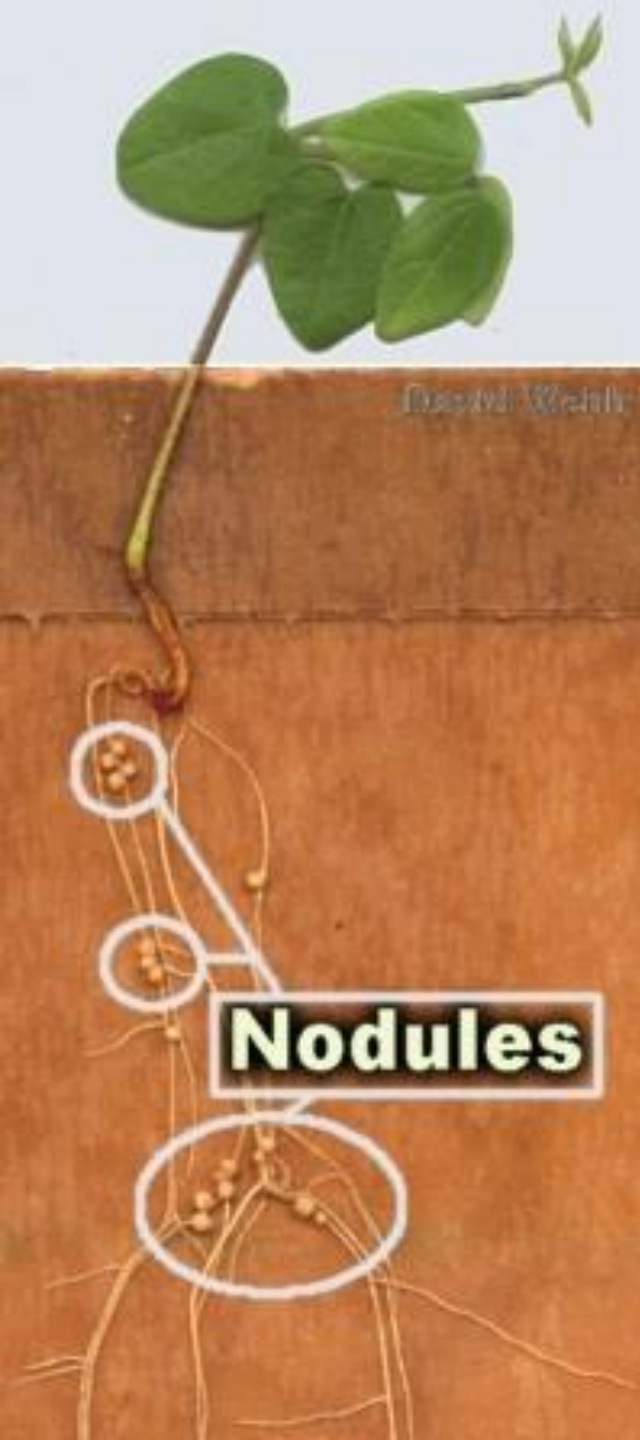

- Baklagil köklerinin ortak özelliği; bitki ile ortak yaşayarak havanın (saf) azotunu toprağa bağlayabilen bakterilerin oluşturduğu yumrucukların (= **nodozite**lerin) bulunmasıdır. Çevre koşulları, cins, tür, çeşit ve yetiştirme koşullarına göre bu yolla bir yılda havadan toprağa bağlanan azot miktarı (6.4 – 21.6) kg /da arasındadır.

Cins		Bakteri türü	Azot miktarı (kg/da/yıl)	
Bakla		<i>Rhizobium leguminosarum</i>	21,6	19,0
Mercimek		<i>Rhizobium leguminosarum</i>	8,4	12.0
Bezelye		<i>Rhizobium leguminosarum</i>	18,5	9.0
Börülce		<i>Rhizobium japonica</i>	9,0	9.0
Nohut		<i>Rhizobium ciceri</i>	17,6	8.0
Fasulye		<i>Rhizobium phaseoli</i>	6,4	5.0

Nodüller

Kökler

David Webb

Leghaemoglobin

Yemeklik Tane Baklagillerde Gövde

- Gövdeleri yumuřak ve otsudur.
- Boy, kalınlık, dallanma, kesit-şekil, yatık ya da dik büyümeleri çeşitlere göre değişir.
- **Gövde řekli;**
Nohut, Bakla, Mercimek ve Bezelyede 4 köřeli;
Fasulye ve Brlcede alt kısımda yuvarlak, üst kısımda 6 köşelidir.

Vicia faba L.

Dallanma gövdenin üst kısımlarında olur (Bezelye)

Nohut'ta dallanma

Dallanma gövde boyunca

(Örnek: Nohut, Fasulye ve Börülce gibi)

**Dallanma gövde
boyunca (Örnek:
Nohut, Fasulye
ve Börülce)**

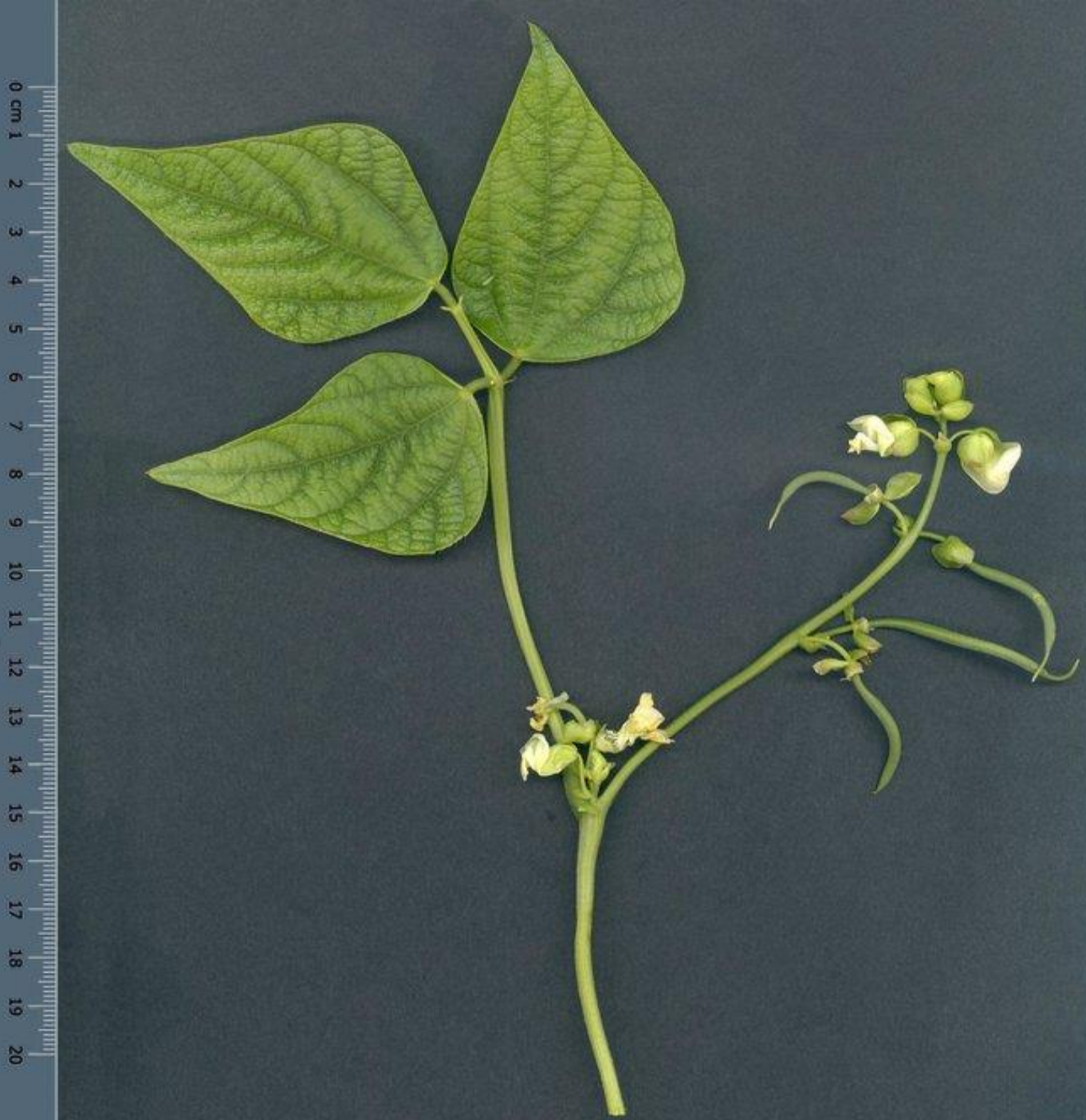
Fasulye

Börülce'de dallanma

**Dallanma gövde
boyunca**

Phaseolus vulgaris L.

**Dallanma
gövde
boyunca
(Nohut,
Fasulye ve
Börülce).**

Börülce

Dallanma
çok
kuvvetli; alt
dallar
genellikle
yeniden
dallanır (Örnek
Mercimek)

(Mercimek)

*Mercimek'te
dallanma*

Mercimek'te Dallanma (Belirgindir; Alt Dallar Tekrar Dallanır!)

Yemeklik Tane Baklagillerde Yaprak

Bileşiktir:

- Ortak bir sap ve ona sapçıklarla bağlı 3 ya da daha çok yaprakçığın sıralanmasından oluşur.
- Yaprakçıklar sayısı, büyüklük, şekil, kenar dişliliği, sapın sülük, yaprak vb. ile bitmesine göre değişiklik gösterir.
- YTB cinsleri arasındaki yaprak farklılıkları, gelişme dönemleri ilerledikçe daha da belirginleşir.

Yemelik Tane Baklagillerde Yaprak (devam)

- Örneğin; **fasulye ve börülce**'de yaprakçık sayısı 3' olup; bunların biri yaprak sapının ucunda; diğer ikisi ise karşılıklı olarak sapın üstündedir.
- **Bezelye ve baklada** ise bir yaprak sapı üzerinde alternatif olarak sıralanan (2-4) çift büyük yaprakçıklar vardır.
- **Nohut ve mercimekte**, çok sayıda küçük ve elips şekilli yaprakçıklar karşılıklı ve alternatif olarak yaprak sapına dizilmişlerdir. Ayrıca, nohuttaki tüm yaprakçıkların üstü yoğun tüylü olup, uçtan 2/3'lük kısmı da dişlidir.
- **Bezelye**'de yaprak sapsarı sülük ya da yaprakçıkla biter.

Fasulye'de yaprak

**Börölce'de
yaprak**

Bezelyede yaprak

Pisum sativum L.
subsp. *sativum*

© 2001 Herbario Vitoriano, U. de Sevilla, Spain

Vicia faba L.

© 2005 Herbar Virtual, Universitat Illes Balears

Nohut'a çiçek

Calyx

Seeds

**Ovary Wall
Pericarp**

Mercimek'te çiçek

Mercimek'te çiçek

Mercimek'te çiçek

**Bakla'da
çiçek**

**Bakla'da
çiçek**

Fasulye çiçeđi

**Bezelye'de
çiçek**

Börülce'de çiçek

- Kùltürü yapılan yemeklik tane baklagillerde çiçek yapısı kendine döllemeye uygundur.
- Bir YTB cinsi olan bakla hem kendine hem yabancı tozlanıp, döllemir.
- Bezelye'de ise kendine döllemme **hakimdir**; ancak bakladan sonra en çok yabancı döllemme bu bitkide saptanmıştır.

Yemelik Tane Baklagillerde Meyve

- Meyvelerine *bakla, fasulye, kapçık, çakıldak, koza ve badiç* vb. denilir.
- **Meyve**; yumurtalıkta dış çeperin gelişmesi ile oluşan, iki parçalı ve iki dikişli bir yapıdır.
- Meyvelerinde 1 (Bir) ya da daha çok sayıda tohum olur. Büyüklükleri ile şekilleri, olgunlaşmadan önceki ve sonraki renkleri, gerek çeşitlere gerekse çeşitler içerisindeki varyetelere göre değişir.
- Bakla, bezelye, börülce ve fasulyede meyveler uzun olup, her biri genellikle (3-4) tohum taşır. Mercimek ve nohutta ise içinde (1-3) adet tohumu taşıyan meyveler küçüktür.

Bakla

Foto: Anna-Lena Anderberg

Bakla

Fasulye

Bakla

Bezelye

Fasulye'de
meyve

Phaseolus vulgaris L.